

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД

Драгнев Ю.В.

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті розглядаються проблеми професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору. Розкривається значення акмеологічного підходу в процесі професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури. Вказано, що на професійний розвиток впливають не тільки індивідуальні особливості майбутнього вчителя фізичної культури, але і особливості інноваційного середовища. Зараз потрібне системне усвідомлення професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору вищої школи.

Ключові слова: акмеологічний підхід, професійний розвиток, майбутні вчителі фізичної культури.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В даний час потрібне системне усвідомлення професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору в XXI столітті, щоб орієнтовано оцінити його місце в українському суспільстві, виявити ступінь його готовності і модернізації системи освіти. На професійний розвиток впливають не тільки індивідуальні особливості майбутнього вчителя фізичної культури, але і особливості інноваційного освітнього середовища у вищій школі.

Акмеологічний підхід до професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору майже не вивчено, і це надає нові можливості до розкриття окремих проблем у педагогічній теорії і практиці.

Н. Разіна вказує на те, що акмеологічний підхід в сучасній системі педагогічної освіти полягає в тому, щоб забезпечити посилення професійної мотивації, стимулювання творчого потенціалу, виявлення і плідне використання особистісних ресурсів для досягнення успіху в професійній діяльності педагога [10]. На нашу думку, посилення професійної мотивації та стимулювання творчого потенціалу майбутнього вчителя фізичної культури повинно відображатися у навчальному процесі, в якому широко застосовуються інформаційні, інноваційні (педагогічні), акмеологічні технології тощо.

Л. Рибалко наголошує на тому, що переведення резервного потенціалу зі стану потенційного до актуального, набуття особистісно-професійної

зрілості, формування професіоналізму, стимулювання досягнення акме є орієнтирами докорінних змін професійної підготовки майбутніх фахівців у сучасній вищій школі [11]. Ми погоджуємося з думкою Л. Рибалко про те, що саме стимулювання досягнення акме повинно бути орієнтиром ґрунтовних змін професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури у вищій школі за рахунок модернізації освітньо-кваліфікаційної характеристики та освітньо-професійної програми фахівця з фізичного виховання і спорту.

А. Семено вважає, що «акмеологія констатує відносну самостійність технологій у всіх суспільних сферах, де вирішуються завдання оптимізації якого-небудь процесу: освіти, виховання, конструювання суспільних відносин тощо. При цьому від реалізації технології як діяльності відрізняють «техніку» самої діяльності, а усередині останньої — техніку індивідуальної (уміння, навички, майстерність, раціональні прийоми) і колективної (технічний розподіл праці, оптимальна його організація і управління) діяльності аж до творчої» [12].

Виявлення особливостей професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури повинно сприяти зростанню ефективності процесу професійного становлення його особистості, умінню вдало інтегруватися в різні професійні організації з перших же днів самостійної роботи і успішності подальшого професійного зростання в умовах інформаційно-освітнього простору української освіти.

Зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Стаття виконана в руслі досліджуваної в Інституті фізичного виховання і спорту Луганського національного університету імені Тараса Шевченка теми «Теорія і методика засто-

сування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичної культури і основ здоров'я в умовах неперервної освіти» (Державний реєстраційний номер 0110U000756).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Розгляду акмеологічного підходу присвячено дослідження таких учених (С. Бегидова, А. Леонт'єв, С. Хазова, Н. Костихина, Н. Разина, Л. Рибалко та ін.) [1; 5; 10; 11]. Розгляду професійного розвитку майбутніх учителів присвячено роботи таких учених (Н. Костихина, Н. Разина, Л. Рибалко та ін.) [5; 10; 11]. Інформаційно-освітній простір та інформатизації освіти розглядаються в працях таких вчених (Л. Кундозерова, Г.Бойченко та ін.) [6].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета даної статті полягає в тому, щоб розглянути проблеми професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору через акмеологічний підхід.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Професійний розвиток в єдності з розвитком інформаційно-професійної компетентності залишається ключовим напрямом підготовки майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору. Індивідуалізація професійного розвитку, на нашу думку, не повинна обмежуватися лише рамками навчальної діяльності. Позанавчальна діяльність містить в собі великий спектр можливостей для індивідуалізації професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури з позиції акмеологічного підходу.

М. Бендюков вказує на те, що вітчизняна традиція розглядає онтогенетичний і професійний розвиток особистості як процес, що складається з певних стадій. Спираючись на праці Б. Ломова, який писав, що все наявні концепції співпадають в одному пункті: розвиток завжди включає певні стадії, які іменуються по-різному: «стадія», «фаза», «період», «ступінь», «епоха», вчений розглядає проблему криз розвитку особистості [2]. Безумовно, однією з головних проблем професіоналізму майбутнього вчителя фізичної культури є розгляд його професійного розвитку як процесу, який складається з певних стадій. Кожна стадія може характеризуватися окремим етапом професійного становлення у конкретному середовищі ВНЗ, а саме: інформаційному, освітньому, комунікаційному тощо.

Г. Ікрін говорить, що підготовка фахівців, їх професійна і соціальна діяльність багато в чому залежать від знань, умінь і навичок, які студенти придбали під час навчання у ВНЗ, проте тільки їх

формуванням ця підготовка не повинна обмежуватися. Навчальний процес повинен прямувати і цілями розвитку особистості і раніше всього формування мотивів, оскільки мотиви є внутрішньою психологічною умовою, що визначає ефективність будь-якої діяльності людини, у тому числі і навчальної, основою суб'єктивної активності, розвитку особистості як суб'єкта діяльності [4]. Обмеження професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури лише специфічною діяльністю (фізичні вправи, методика викладання уроку фізичної культури в школі тощо) може негативно впливати на професійний розвиток без урахування сучасної модернізації вищої школи, де майже на першому місці постає використання інформаційних технологій у навчальному процесі. Тому акмеологічний підхід в професійній підготовці майбутнього вчителя фізичної культури повинен відігравати певне місце і акцентувати увагу на професійному зростанні в умовах інформаційно-освітнього простору.

С. Бегидова, А. Леонт'єв С. Хазова наголошують, що сукупність психолого-педагогічних умов реалізації акмеологічного підходу в професійно-педагогічній освіті визначається, по-перше, суттю самого акмеологічного підходу (його основними положеннями, базовими принципами тощо), по-друге, змістом акмеологічної спрямованості особистості як цілі реалізації акмеологічного підходу і, по-третє, специфікою середовища, організаційних умов і суб'єктів діяльності установ, в яких здійснюється реалізація акмеологічного підходу (ВНЗ) [1]. Таке бачення акмеологічного підходу, який С. Бегидова, А. Леонт'єв С. Хазова розглядають через сукупність психолого-педагогічних умов, додає актуальності щодо його застосування інформаційних, інноваційних (педагогічних), акмеологічних технологій у професійному розвитку майбутнього вчителя фізичної культури.

В. Петрухін подає структуру акмеологічних технологій таким чином: мета і завдання технології; методологічна основа; принципи розробки; умови технологічного процесу; аналіз конкретної ситуації; характеристики суб'єкта і об'єкту технології, особливості їх взаємодії; етапи, прийоми (стратегічні, тактичні) досягнення мети; способи прогнозування результатів; впровадження [8].

Основною метою професійного розвитку особистості майбутнього вчителя фізичної культури виступає досягнення вершини професійної діяльності та адаптація до виробничих умов конкретно навчального закладу.

Н. Костихіна наголошує, що «акмеологія проводить порівняльні дослідження професійної діяльності, розглядає процес діяльності як вирішення (інтуїтивне, свідоме, надсвідоме) незліченного ряду

репродуктивних і творчих завдань. Акмеологія вводить поняття: «рівень діяльності», «вершини діяльності», «умови», «чинники і стимули продуктивної діяльності» [5]. Перелічені поняття, якими оперує акмеологія співпадають з усвідомленням професійного розвитку особистості М. Бендюкова («стадія», «фаза», «період», «ступінь», «епоха») тощо. Це вказує на те, що паралель між акмеологічним підходом та професійним розвитком майбутнього вчителя фізичної культури є, і повинна розглядатися більш детально та комплексно.

Н. Волянчук, спираючись на теоретичний доповідь Л. Митіної, вказує на те, що порівнюючи особистісний і професійний розвиток вчителя, відбувається процес ломки стереотипів традиційних форм професіоналізації... взаємозв'язок професійного розвитку і особистісного, в основі яких лежить принцип саморозвитку, що детермінує здатність особистості перетворювати власну життєдіяльність на предмет практичного перетворення, що приводить до творчої самореалізації [3]. Розгляд вченим взаємозв'язку професійного розвитку і особистісного, на нашу думку, цілком виправданий. Це пов'язано з тим, що вони лежать в одній площині психолого-педагогічних досліджень.

М. Пługина, розглядаючи процес становлення особистості, вказує на те, що «з позиції акмеологічного підходу сам процес становлення особистості розглядається як якісне перетворення необхідних для здійснення діяльності психічних і особистісних властивостей і використання їх як ресурсів і засобів відповідно до вимог і умов діяльності і критеріїв особистості. Становлення професіонала в акмеології розуміється як професіоналізація, що наближає людину до еталону фахівця. Цей підхід не тільки дає уявлення про професійне становлення як складний, динамічний, поетапний процес, але і забезпечує суб'єкту професійної діяльності можливість визначати напрям руху до максимальних досягнень на кожному його етапі, вектор і зміст життєвої стратегії відповідно до змісту і вимог соціальної ситуації професійного розвитку» [9]. М. Пługина, вивчаючи становлення професіонала та його професіоналізацію з позиції акмеологічного підходу розглядає, по-перше, професійне становлення як складний, динамічний, поетапний процес. Слід вказати, що у нашому дослідженні професійне становлення ми розглядаємо як складову частину професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури. Це, у свою чергу, надає можливість розрізнити та більш конкретно розставити акценти в проблемі професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору.

Інформаційно-освітній простір, на нашу думку, покликаний виконувати різні функції в у процесі

професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури залежно від конкретного середовища у ВНЗ, в якому це відбувається.

Л. Кундозерова та Г. Бойченко «інформаційно-освітній простір педагогічного ВНЗ як сфера професійного становлення забезпечує формування у майбутнього вчителя синергетичної системи ключових, загальнопрофесійних, спеціалізованих і вузькоспеціалізованих компетенцій для ефективного здійснення педагогічної діяльності в інформаційному суспільстві на основі нових аксіологічних орієнтирів, що включають, перш за все, цінності єдності знання і компетенцій, цінності рефлексії і самопізнання, що відображає сучасні тенденції в світовій культурі і освіті» [6]. Розгляд Л. Кундозерової та Г. Бойченко того, що інформаційно-освітній простір педагогічного ВНЗ постає як сфера професійного становлення, на нашу думку, цілком відповідає логіці нашого дослідження. Ми погоджуємося, що такий простір, який спрямовано на здійснення педагогічної діяльності на основі нових аксіологічних орієнтирів, повинен відображати сучасні тенденції в світовій культурі і освіті, але хочемо додати, що на підставі акмеологічного підходу аксіологічні орієнтири поглиблюють проблему професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору України.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого їх розвитку. Розглянуті проблеми професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору через акмеологічний підхід дають можливість стверджувати, що на професійний розвиток впливають не тільки акмеологічні технології, які необхідно використовувати в навчальному процесі майбутнього вчителя фізичної культури, а й інформаційні, інноваційні (педагогічні) в умовах інноваційного освітнього середовища ВНЗ. У перспективі планується розглянути інформаційний та освітній простори у вищому навчальному закладі та їх вплив на професійний розвиток майбутнього вчителя фізичної культури.

Список літератури

1. *Бегидова С.Н., Леонтьев А.М., Хазова С.А.* Психолого-педагогические условия реализации акмеологического подхода в профессиональном образовании. — Режим доступу: <http://www.adygnet.ru/konfer/konfifk2007/soob/3/3BegidovaLH.htm>
2. *Бендюков М. А.* Кризисы профессионального развития личности, обусловленные негарантированностью трудовой занятости. — Режим доступу: http://www.ipras.ru/cntnt/rus/dop_dokume/mezhhdunaro/nauchnye_m/razdel_3_a/bendyukov_.html

3. Волянюк Н.Ю. Профессиональное развитие субъекта деятельности. — Режим доступа: <http://lib.sportedu.ru/books/xxpi/2003n2/p37-47.htm>
4. Икрин Г.В. Особенности учебной деятельности и профессиональное развитие личности студента: Дис.... канд. психол. наук: Икрин Григорий Валентинович: 19.00.01: Пермь, 1998. — 160 с.
5. Костихина Н.М. Акмеологические аспекты профессионально-педагогической подготовки специалиста по физической культуре и спорту. — Режим доступа: <http://lib.sportedu.ru/press/tpfk/2005N10/p12-16.htm>
6. Кундозерова Л. И., Бойченко Г. Н. Информационно-образовательное пространство педвуза как сфера профессионального становления будущего учителя. — Режим доступа: <http://www.ito.su/main.php?pid=26&fid=6225&PHPSESSID=8us8q33f408q3rne78lt020vt0>.
7. Митина Л.М. Личностное и профессиональное развитие человека в новых социально-экономических условиях // Вопросы психологии. 1997. — № 4. — С. 45—48.
8. Петрухин В.В. Акмеология как условие повышения качества образования. — Режим доступа: <http://festival.1september.ru/articles/532318/>
9. Плугина М. И. Профессиональное становление преподавателей высшей школы, как психолого-акмеологическая проблема. — Режим доступа: <http://science.ncstu.ru/search>
10. Разина Н. А. Акмеологический подход к развитию профессионализма современного педагога в инновационной образовательной среде средней школы. — Режим доступа: http://intellect-invest.org.ua/rus/school_akme_vestnik_akme_akme_3_2009_razina_akmeolog_podhod_k_razvit/
11. Рибалко Л. С. Акмеологічні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя: Дис... д-ра наук: Рибалко Людмила Сергіївна: 13.00.04. — 2008. — 634 с.
12. Семенов А.А. Акмеологические технологии образовательного процесса в подготовке студентов педагогического вуза / А.А. Семенов // Продуктивные технологии образовательного процесса в подготовке специалистов: сб. трудов межд. науч.-метод. конференции препод. вузов, ученых, специалистов. — Шуя: Изд-во ГОУ ВПО «Шуйский государственный педагогический университет», 2008. — С. 160 — 162 с.

Надійшла до редакції 20.06.2010 р.

Драгнев Ю.В. Проблемы профессионального развития будущего учителя физической культуры в условиях информационно-образовательного пространства: акмеологический подход.

В статье рассматриваются проблемы профессионального развития будущего учителя физической культуры в условиях информационно образовательного пространства. Раскрывается значение акмеологического подхода в процессе профессионального развития будущего учителя физической культуры. Указано, что на профессиональное развитие влияют не только индивидуальные особенности будущего учителя физической культуры, но и особенности инновационной среды. В настоящий момент нужно системное осознание профессионального развития будущего учителя физической культуры в условиях информационно образовательного пространства высшей школы.

Ключевые слова: акмеологический подход, профессиональное развитие, будущие учителя физической культуры.

Dragnev Y.V. Problems of professional development of future teacher of physical culture in the conditions of informative educational space: akmeologicheskij approach

In the article the problems of professional development of future teacher of physical culture are examined in the conditions of informative educational space. The value of akmeologicheskij approach opens up in the process of professional development of future teacher of physical culture. It is indicated that not only the individual features of future teacher of physical culture but also features of innovative environment influence on professional development. The system awareness of professional development of future teacher of physical culture is presently needed in the conditions of informative educational space of higher school.

Keywords: akmeologicheskij approach, professional development, future teachers of physical culture.